

COMEMORAREA A 90 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN ETERNITATE A ISTORICULUI DIMITRE ONCIUL LA STRAJA

Motto: „Comemorațiile nu învie morții. Dar ele scot din colțul lor de nemurire [...] chipurile mari ale trecutului și le aduc în lumina făcliilor de pomenire, înaintea atâtoro cari până atunci sau nu știau nimic despre acei oameni sau îi uitaseră.” (Nicolae Iorga)

Istoricul Dimitre Onciul, comemorat și în Bucovina, la 90 de ani de la stingerea sa din viață, s-a născut la 26 octombrie/7 noiembrie 1856, ca primul dintre cei cinci copii ai preotului Dimitrie Onciul și ai presbiterii Sinclitichia, în comuna Straja din districtul Rădăuți.

Copilăria și vacanțele din anii școlarității și studenției le-a petrecut aici, la Straja, nu departe de Putna voievodală, admirând bogatele mărturii ale trecutului. Aici i s-au deșteptat, încă de acum, dragostea pentru istoria neamului și spiritul său de observație și pătrundere care-i vor încununa întreaga activitate științifică de mai târziu.

După absolvirea claselor primare și a celor liceale, la Cernăuți, Dimitre Onciul s-a înscris și a urmat cursurile la Universitatea „Francisco-Iosefină”, în cadrul Facultății de Litere, specialitatea istorie și geografie. După răsunătorul proces al arborosenilor, a luat inițiativa înființării unei noi societăți studențești, „Junimea”, al cărei prim președinte a fost, continuând întru totul activitatea „Arboroasei” desființate de autoritățile austriece.

Studiile cernăuțene le-a continuat pentru completarea și desăvârșirea formării sale ca istoric la Universitatea din Viena, unde a fost membru al Societății studenților români „România Jună”. Și-a pregătit și susținut doctoratul, în 1884, cu teza *Über die Anfänge des rumänischen Staatswesens* [Despre începuturile ființei de stat românești]. Încă din timpul studenției publice primele studii istorice în „Convorbiri literare”, care dovedesc seriozitatea și metoda critică însușită de la marii profesori germani. După studiile universitare a activat, timp de zece ani, între 1885 și 1895, ca profesor la Liceul de Băieți, apoi la Școala Normală de Băieți din Cernăuți, timp în care s-a afirmat ca istoric cu o metodă meticuloasă de analiză a izvoarelor.

Analele Bucovinei, XX, 2 (41), p. – , București, 2013

Intrând în conflict cu autoritățile austriece, prin inspectorul Carol Tümlirz, istoricul bucovinean a părăsit școala cernăuțeană și a ocupat, prin concurs, Catedra de istoria românilor de la Facultatea de Litere București.

Intrând în rândurile membrilor Academiei Române, la propunerea lui I. I. Kalinderu, în 1905, după ce, în 1899, la propunerea lui Alexandru Odobescu, fusese ales membru corespondent, a devenit președintele acestui înalt for științific din 1920 până la moartea sa, în 1923.

Istoricul Dimitre Onciul a scris o operă care cuprinde 150 de titluri, operă ale cărei idei, în bună parte, și-au păstrat valabilitatea până astăzi.

Casa din Straja, în care a copilărit și s-a bucurat de vacanțe în anii studiilor, a fost demolată în 1953, cu toată opoziția profesorului de istorie și directorului școlar de atunci, Valerian Cantemir, întrucât se socotea de către autoritățile timpului „că nu are nici o însemnătate casa unui istoric burghez”.

Comunitatea locuitorilor din această așezare curat românească de pe Valea Sucevei și-a omagiat însă personalitățile care s-au ridicat de aici. Pentru prima dată, după informațiile pe care le deținem, personalitatea istoricului Dimitre Onciul a fost comemorată în luna martie 1973, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la moartea sa, în sala Căminului Cultural „Tudor Vladimirescu” din localitate, unde s-a organizat și o expoziție cu câteva exemplare din scrierile sale, alături, bineînțeles, de „opera de inestimabilă valoare teoretică și practică a conducătorului iubit” al statului de atunci. S-a ținut, cu această ocazie, și o expunere despre opera istoricului.

La împlinirea a 125 de ani de la nașterea lui Dimitre Onciul, în octombrie 1981, la Căminul Cultural din Straja s-a organizat o expoziție cu opere ale istoricului, precum și Simpozionul „125 de ani de la nașterea lui Dimitre Onciul”, la care a participat cu o expunere de popularizare și profesorul Alexandru Toma, pe atunci președintele Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava.

În anul 1993, Academia Română a comemorat 70 de ani de la moartea fostului ei președinte, la 20 martie, iar pe 21 martie a avut loc comemorarea istoricului în comuna sa natală, prilej cu care, în cadrul unei adunări populare impresionante, școala din localitate a primit numele Școala cu clasele I–VIII „Dimitrie Onciul”. Tot cu acel prilej s-a dezvelit la Straja un bust din bronz de către Direcția Județeană Suceava a Arhivelor Statului, replică a bustului realizat de sculptorul Oscar Han pentru orașul Cernăuți, ca semn de prețuire a faptului că istoricul bucovinean a fost, după B. P.-Hașdeu, și director general al Arhivelor Statului din București. La această manifestare comemorativă au participat și personalități importante ale culturii naționale: regretatul academician Radu Grigorovici, originar din Bucovina, vicepreședinte pe atunci al Academiei Române, acad. Ștefan Ștefănescu, prof. univ. dr. Ion Scurtu, director general al Arhivelor Statului, prof. univ. dr. Mihai Iacobescu de la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, și dr. în farmacie Oltea Coșocariu din București, descendentă a familiei Onciul.

La împlinirea a 150 de ani de la nașterea istoricului bucovinean, pe 26 octombrie 2006, s-au organizat din nou manifestări culturale consacrate istoricului bucovinean. Academia Română a organizat Sesiunea de comunicări științifice „Dimitre Onciul – 150 de ani de la naștere”.

Pentru organizarea momentului aniversar, în comuna Straja s-a alcătuit un comitet local, care a condus festivitatea aniversară la care au participat personalități ale vieții politice, culturale și științifice din județ. În fața publicului adunat în jurul bustului istoricului s-a citit mesajul Academiei, transmis de academicianul Ștefan Ștefănescu. Cu acest prilej, s-a desfășurat la Școala cu clasele I–VIII „Dimitrie Onciul” Simpozionul „Dimitre Onciul, întemeietor al istoriografiei critice românești”, la care au prezentat comunicări conf. dr. Mihai Lazăr, decanul Facultății de Istorie–Geografie de la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, prof. Ion Scripcariuc, directorul Arhivelor Statului Suceava, prof. Vasile Pasailă de la Școala Normală din București și prof. Petru Bărbuță de la Școala din Straja.

Presa din județul Suceava, prin „Săptămânalul de Rădăuți”, „Obiectiv de Suceava” și „Observatorul de Bucovina”, a subliniat momentul cultural desfășurat în comuna natală a istoricului Dimitre Onciul.

Un nou prilej pentru a ne exprima prețuirea față de înaintașul-cărturar l-a oferit, anul acesta, comemorarea a 90 de ani de la moartea marelui istoric Dimitre Onciul.

Academia Română, pe data de 20 martie 2013, a organizat o Sesiune comemorativă consacrată împlinirii a 90 de ani de la stingerea din viață a marelui istoric Dimitre Onciul (1856–1923), fost președinte al Academiei Române, sesiune care s-a desfășurat în Aula Magna a instituției.

Programul sesiunii a fost deschis de către președintele Academiei Române, academician Ionel Haiduc. Au prezentat comunicări: acad. Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române – *Dimitre Onciul și Academia Română*; acad. Ștefan Ștefănescu – *Dimitre Onciul, creatorul școlii critice în istoriografia românească*; dr. Ioan Drăgan, director general al Arhivelor Naționale – *Arhivele Statului sub directoratul lui Dimitre Onciul*; prof. dr. Vasile Pasailă – *Dimitre Onciul în conștiința comunității din satul natal – Straja (jud. Suceva)*.

Cu acest prilej, în comuna Straja, locul de naștere al istoricului, s-a constituit un comitet local pentru organizarea momentului comemorativ, alcătuit din primarul comunei, directorul Școlii Gimnaziale „Dimitrie Onciul” și președintele Filialei Straja a Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, comitet care a întocmit programul activității și invitațiile adresate instituțiilor și personalităților marcante, dorite să participe la manifestare.

Comemorarea urma să se desfășoare pe data de 20 martie 2013 la școala care îi poartă numele istoricului bucovinean. Cu o săptămână înainte, Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale a organizat o expoziție cu caracter permanent pe holul de la parter al localului de școală. Expoziția cuprindea copii după mitrica născuților în familia preotului Dimitrie Onciul și după mitrica decedaților pentru

soția preotului, Sinclitichia, mama istoricului; copii după poze de familie; copii după scrisori primite sau expediate de istoric; copii după fotografiile realizate cu prilejul comemorării a 70 de ani de la moartea lui Dimitre Onciul, la Straja, care surprind mulțimea prezentă la dezvelirea bustului și, între alții, pe academicienii Radu Grigorovici și Ștefan Ștefănescu; copii după coperțile unor lucrări ale istoricului și după diverse lucrări consacrate istoricului bucovinean.

Pe data de 20 martie 2013, primirea invitațiilor cu flori de către elevi ai școlii îmbrăcați în frumosul port popular străjenesc a fost urmată de vizitarea Expoziției „Opera istoricului Dimitre Onciul”, organizată în cancelaria școlii, unde s-a putut vedea și *Mitrica născuților din comuna Straja pe anul 1856*, în care se află înscrisă data de naștere a istoricului, 26 octombrie, prenumele copilului, Dimitrie, și al părinților săi, Dimitrie și Sinclitichia, precum și nașul de botez, Gheorghie Hacman, paroh în Crasna.

Simpozionul „Dimitre Onciul, mare istoric român”, desfășurat în Cabinetul de documentare și informare (C.D.I.) al școlii, a cuprins patru comunicări. Din partea Serviciului Județean Suceava al Arhivelor Naționale, Simina-Octavia Iftimiu a susținut comunicarea *Arhivele Statului sub conducerea lui Dimitre Onciul*, urmată de prof. Vasile I. Schipor, secretar științific al Institutului „Bucovina” al Academiei Române, din Rădăuți, care a prezentat comunicarea „*Analele Bucovinei*” și valorificarea moștenirii culturale a academicianului Dimitrie Onciul. Conf. univ. dr. Mihai Lazăr de la Facultatea de Istorie–Geografie a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava a expus comunicarea *Concepția istorică a lui Dimitre Onciul*, iar prof. Petru Bărbuță, din Straja, a prezentat comunicarea *Dimitre Onciul, mare istoric, născut în Straja*. Comunicările s-au bucurat de aprecierea unui public numeros, atent și receptiv, interesat încă de istoria națională.

După lucrările simpozionului, a urmat un program comemorativ, desfășurat la bustul istoricului, aflat în fața localului Școlii Gimnaziale „Dimitrie Onciul”, unde se aflau elevi, cadre didactice, locuitori ai comunei și invitați, printre care, ing. Mircea Irimescu, președinte al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, membri ai comitetului director al acestei societăți, d-na Simona Palaghianu șef la Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale, conf. univ. dr. Mihai Lazăr de la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, prof. Vasile I. Schipor, secretar de redacție al periodicului științific „Analele Bucovinei”, reprezentantul Institutului „Bucovina” al Academiei Române, precum și mulți intelectuali și funcționari din instituțiile comunității locale.

La bustul istoricului bucovinean Dimitre Onciul s-au depus, cu această ocazie, coroane de flori, urmând apoi oficierea serviciului religios de pomenire a istoricului de către preoții Parohiei Straja. Prof. de istorie Petru Bărbuță a dat citire, în fața publicului, mesajului Academiei Române transmis de către academicianul Ștefan Ștefănescu, pe care îl reproducem integral, ca document de interes aparte pentru istoria locală:

Academia Română
Secția de Științe Istorice și Arheologie

Către

Locuitorii Comunei-model Straja, județul Suceava

Dragi locuitori ai Comunei-model Straja, jud. Suceava,

Este pentru mine deosebit de plăcut să vă înștiințez că Academia Română organizează miercuri, 20 martie 2013, o sesiune comemorativă de comunicări consacrată împlinirii a 90 de ani de la stingerea din viață a marelui istoric Dimitre Onciul, fost Președinte al Academiei Române.

Printre participanții la sesiunea comemorativă este și prof. dr. Vasile Pasailă, fiu al comunei Straja. Dânsul va vorbi despre *Dimitre Onciul în conștiința comunității din satul natal Straja (jud. Suceava)*.

Profesorul Vasile Pasailă ne-a informat că în aceeași zi și Dumneavoastră, – „bravi străjери” – veți evoca pe Dimitre Onciul, „prinț” al culturii românești, profesor prețuit și om al științei de mare probitate.

Vă adresăm cele mai alese felicitări.

Ceea ce ați întreprins și întreprindeți pentru a eterniza numele lui Dimitre Onciul – una din culminațiile spiritualității românești, pe care timpul nu le macină, ci le sporește și care a crescut prestigiul Comunei Straja – vă onorează.

Onorându-ne valorile naționale, facem dovada că le-am meritat și le merităm. Gloria lor este și gloria noastră, a tuturor românilor.

Onoare memoriei lui Dimitre Onciul și lui Dumnezeu laudă!

București, 11 martie 2013

Acad. Ștefan Ștefănescu

După recitări și cântece naționale, interpretate de elevii Școlii Gimnaziale „Dimitrie Onciul”, programul manifestării omagiale de la Straja Bucovinei a continuat cu alocuțiunile rostite de primarul comunei, Vasile Juravle, d-na Simona Palaghianu de la S.J.S.A.N., Gavril Irimescu, fostul director al Direcției Județene Suceava a Arhivelor Statului, prin grija căruia s-a turnat bustul istoricului bucovinean, precum și Dumitru Știrban, directorul Școlii „Dimitrie Onciul” Straja.

Mai menționăm tot aici și faptul că presa județeană a readus în memoria publicului cititor personalitatea istoricului Dimitre Onciul, născut în comuna Straja, prin cotidianul „Crai nou”, care, în nr. 6 132, de vineri, 1 februarie 2013, a publicat pe o pagină articolul *90 de ani de la trecerea în veșnicie a istoricului Dimitre Onciul*, semnat de prof. Petru Bărbuță din comuna Straja.

Omagierea marelui istoric Dimitre Onciul în acest an comemorativ, realizată în București, la cel mai înalt nivel, Academia Română, dar și în localitatea de

Petru Bărbuță

naștere a academicianului bucovinean, dovedește prețuirea de care s-a bucurat și se bucură acesta ca personalitate marcantă a științei istorice românești.

Petru Bărbuță

COMEMORAREA A 90 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN ETERNITATE A ISTORICULUI DIMITRE ONCIUL LA STRAJA

90 Jahre seit dem Tod des Historikers Dimitrie Onciul – Gedenkfeier in Straja

(Zusammenfassung)*

Der Artikel präsentiert eine kurze Biographie des Bukowiner Historikers und Gründers der kritischen Schule in der rumänischen Historiographie, Dimitrie Onciul. Er war Direktor des Bukarester Staatsarchivs (1900–1923), Professor für alte rumänische Geschichte an der Universität in Bukarest (seit 1896), korrespondierendes Mitglied der Rumänischen Akademie (1. April 1889), ordentliches Akademiemitglied (11. April 1905), Akademiepräsident (1920–1923), Gründer der Heraldikkommission (1922), Präsident der Kommission für Historische Denkmäler (seit 1919). Der grösste Teil des Artikels beruht sich auf die Huldigung des Historikers Dimitrie Onciul im Laufe der Jahre, in der Bukowina und besonders in Straja. Genau so wie in einem früheren, 2006 verfassten Bericht (ersch. in „Analele Bucovinei“, XIV, Nr. 1 (28), Januar-Juni 2007, S. 383–386), als 150 Jahre seit der Geburt des Historikers gefeiert wurden, schreibt Prof. Petru Bărbuță über das Programm der Gedenkfeier, die am 20. März in Straja, in der Bukowina veranstaltet wurde. Zu dieser Gelegenheit hat der Akademiker Ștefan Ștefănescu die Botschaft der Rumänischen Akademie an die Teilnehmer und an die Bewhoner dieser „Mustergemeinde“ übermittelt.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Historiker, Gründer der kritischen Schule in der rumänischen Historiographie, berufliche Redlichkeit, Liebe für Volksgeschichte, Aufmerksamkeitssinn, Quellenanalyse, Huldigung, Gedenkfeier, wissenschaftliche Tagungen, Dokumentenaustellung.

* Traducere de: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.